ר' אליעזר היא דאמר מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום הילכך אמרינן ליה אייתי אשם תלוי ואתני אי אכל ראשון שומן הוא אכל חלב ליהוי כפרה ואי לא ליהוי (א) נדבה ת"ר אכל ספק חלב ונודע לו ספק חלב ונודע לו רבי אומר אומר אני כשם שמביא חטאת על כל אחת ואחת כך מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת רבי יוסי ברבי יהודה ור' אלעזר (ב) ורבי שמעון אומרים אין מביא אלא אשם תלוי אחד שנאמר על שגגתו אשר שגג אפילו על שגגות הרבה אינו חייב אלא אחת אמר ר' זירא כאן שנה רבי (ג) ידיעות ספק מחלקות לחטאות רבא אמר אין ידיעות ספק מחלקות לחטאות אלא הכי קתני כשם שאם היתה לו ידיעה ודאי מביא חטאת על כל אחת ואחת כך אם היתה לו ידיעת ספק מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת א"ל אביי ואת לא תסברא דידיעות ספק מחלקות לחטאות דאי סלקא דעתך ידיעות (ד) [ספק] אין מחלקות לחטאות וחטאת אחת מביא אמאי מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת והתניא (ה) כללו של דבר כל שחלוקין בחטאות חלוקין באשמות אמר ליה רבא בר חנן לאביי ולדידך דאמרת ידיעות ספק מחלקות לחטאות אלא מעתה אכל כזית חלב לפני יום הכיפורים וכזית חלב אחר יום הכיפורים ויוה"כ במקום אשם תלוי קאי הכי נמי דמביא שתי חטאות הא בהעלם אחת אכלינון א"ל אביי ומאן לימא לן דיום הכיפורים מכפר (ו) על דלא מתידע ליה דילמא והוא דמתידע ליה א"ל רבא (א) (ז) הודע ולא הודע תנן איכא דאמרי אמר ליה רבא בר חנן לאביי מה אילו אכל כזית חלב שחרית ביום הכיפורים וכזית חלב במנחה ביוה"כ הכי נמי דמיחייב שתי חטאות א"ל אביי ומאן לימא לן דיוה"כ כל שעתא מכפר דילמא כוליה יומא מאורתא א"ל (ב) (ח) (רבה בב"ח תרדא) תניא הרי שבא לידו ספק עבירה ביוה"כ אפילו עם חשיכה פטור שכל היום מכפר (ג) מתיב רב אידי בר אבין (ט) אכל ושתה בהעלם אחת אינו חייב אלא חטאת אחת והא בין אכילה לשתייה אי אפשר דלא הוה שהות ביום דמתיידע ליה וכפר ליה (י) דיוה"כ במקום אשם תלוי קאי וקתני אינו חייב אלא חטאת אחת ואי סלקא דעתך ידיעות ספק מחלקות לחטאות ליחייב שתי חטאות אמרי כי אמר ר' זירא לרבי הא רבנן היא והא מדסיפא רבי היא דקתני (ד) ישתה ציר או מוריים פטור הא חומץ חייב ומני רבי היא דתניא חומץ אין משיב את הנפש רבי אומר אומר אני חומץ משיב את הנפש ומדסיפא רבי רישא נמי רבי אמרי סיפא רבי רישא רבנן איתיביה רבא אכל היום אכל למחר נהנה היום נהנה למחר אכל היום נהנה למחר נהנה היום אכל למחר (ה) ואפילו מכאן ועד שלש שנים מנין שהן מצטרפין זה עם זה ת"ל תמעול מעל ריבה ואמאי הא כיפר עליה יום הכפורים אמרי כי מכפר יוה"כ על איסורא על ממונא לא מכפר ואיבעית אימא כי מכפר יוה"כ על כוליה שיעורא על פלגא דשיעורא לא מכפר וכן אמר ריש לקיש כאן שנה רבי ידיעות ספק מחלקות לחטאות רבי יוחנן אמר אין ידיעות ספק מחלקות לחטאות אלא הכי קתני כשם שאם היתה לו ידיעה ודאי מביא (ו) על כל אחת ואחת כך אם היתה לו ידיעת ספק מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת בשלמא לרבי יוחנן היינו דקא תלי לאשם בחטאת אלא לריש לקיש חטאת באשם מיבעיא ליה קשיא ורמי דר' יוחנן אדר' יוחנן ורמי דריש לקיש אדריש לקיש (ז) דתניא שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך בראשון ולא נכנס בשני ונכנס חייב הלך בראשון ונכנס (ח) (פטור בשני ונכנס חייב הלך בראשון ונכנס) והזה ושנה וטבל והלך בשני ונכנס חייב

רבי

ר' אליעזר היא. הילכך ליכא למימר חולין לעזרה ניהו: **ואתני אי ראשון שומן אכל.** ודאי השני חלב ואי אכל ודאי חלב (ב) מספקא ליהוי ליה כפרה להגין עליו עד שיודע לו ויביא חטאת ואי לא ליהוי נדבה: **ונודע לו.** שספק הוא: **כשם.** שאם יודע לו באחרונה שכולן ודאי חלב היו יב] (ג) ודאי ליהוי מביא חטאת על כל אחת ואחת דידיעות ספק שבינתים מחלקות לחטאות דלא הוי העלם אחת: **כך מביא אשם תלוי על כל אחת.** כל זמן שלא נודע לו ידיעה ודאית: **כאן שנה רבי.** כדפרישית (א): **אלא מעתה אכל כזית חלב קודם יום הכיפורים וכזית חלב לאחר יום הכיפורים.** ושניהם בהעלם אחת: **במקום אשם תלוי.** כדקתני בפ' בתרא (לקמן כה.) חייבי אשמות תלויים שעבר עליהן יום הכיפורים (ד) יג] אי והוה ליה כידיעת ספק: **דילמא.** הא דאמרינן יום הכיפורים מכפר והוא דמתיידע ליה יד] שספק חלב אכל: **הודע ולא הודע תנן.** בפ"ק דשבועות (דף יג.) מפרש בגמרא בין שנודע לו ספקו בין שלא נודע לו ספקו קודם יום הכיפורים יוה"כ מכפר אלמא אף על גב דלא מתיידע ליה לגמרי מכפר: **תרדא.** (ה) שוטה. לשון אחר עלל: **אכל ושתה בהעלם אחת.** ביום הכיפורים: **אינו חייב אלא אחת.** דשתיה בכלל אכילה: **דמתיידע ליה.** כלומר טו] אי"נ שיעור דהוי אפשר לאודועי וכיון דאיכא שהות דיום הכיפורים בנתיים כדי ידיעה קם ליה ההוא שיעור במקום (ו) ספק ידיעה באשם תלוי: **רבנן היא.** ר' יוסי ור' אליעזר: **אכל היום.** משל הקדש שוה חצי פרוטה: **נהנה.** בכלי דלאו בר אכילה: **ומכאן עד ג' שנים.** ובהעלם אחד טז]: **הא כפר עליו יוה"כ.** שבינתים על חצי שיעור קמא ואי ידיעות ספק מחלקות הא הוה יוה"כ כידיעת ספק ואמאי מצטרפין: **היינו דתלי לאשם בחטאת.** דכשם שאם היתה ידיעה ודאית בנתיים היתה מחלקת לחטאות דכתיב (ויקרא ה) או הודע אליו חטאתו כך ידיעת ספק מחלקת לאשמות ומביא אשם תלוי על כל אחת ואחת אלא לריש לקיש חטאת באשם איבעי ליה למיתלי כשם שידיעת ספק מחלקת לאשמות כך מחלקת לחטאות ולכשיודע לו באחרונה יביא חטאת על כל אחת ואחת דהא עיקר ידיעת ספק באשם כתיבא: **אחד טמא ואחד טהור.** ואין ידוע איזה טמא ואיזה טהור: **ולא נכנס.** למקדש: **בשני ונכנס.** למקדש יז]: **חייב.** על ביאת מקדש דממה נפשך איכא ידיעה ודאית וטמא הוא שהרי הלך (ו) בשתיהן: **בשני ונכנס.** וכשנכנסתו בשני נעלמה ממנו טומאה דכניסה ראשונה חייב:

והתניא כל שחלוקות בו'. ואף על גב דר' יהודה קאמר לה לעיל (דף טו:) מכל מקום לא משמע דפליג עליה רבי בהא ולרבי יוסי ברבי יהודה יח] הכי פירושו כל שחלוקות לחטאות כגון חלב ודם פיגול ונותר חלוקין לאשמות דצריך להביא אשם תלוי על כל אחת ואחת אבל בידיעה לא קמיירי יט] וגם לרבא הכי פירושו כל שחלוקות לחטאות בידיעת ודאי חלוקות לאשמות בידיעת ספק: **אלא** מעתה אכל כזית חלב לפני יוה"כ וכזית לאחר יוה"כ. דהשתא איכא שתי אשמות אכילת חלב דלפני יוה"כ כיפר יוה"כ במקום אשם ואכילת חלב דלאחר יוה"כ הביא עליו אשם והשתא איכא ב' אשמות הכי נמי דאם נודע לו אחר כך על שניהן שיביא שתי חטאות והא אכלם בהעלם אחת אלא לא מייתי ואם כן שמע מינה דהאי כללא כל שחלוקין כו' ליתא שהרי הכא איכא ב' אשמות וליכא כי אם חטאת אחת: **אמר** ליה דילמא יום הכיפורים אינו מכפר אלא אם כן הודע. ועתה יש שתי חטאות כמו שתי אשמות. אמר ליה רבא בר רב חנן תרדא רבא בר רב חנן היה חבר אביי כדאיתא פרק (ע) כילד מברכין (ברכות דף מו): כ] **הא** דנקט חלב שחרית ביום הכיפורים ולא נקט מילתא דהיתר וחייב קרבן עבור יום הכיפורים עצמו דאסורה באכילה דאם כן צריך למינקט ככותבת שהוא שיעור אכילת יום הכיפורים ונקט שיעור זוטא ולכך נקט כזית חלב שהוא פחות:

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פ"ח מהלכות שגגות הל' ו [ופסק כרבי וכטעם מבואר בכ"מ]
יג ב מיי' שם הלכה ח:
יד ג מיי' שם פ"ח הלכה ט:
טו ד מיי' שם פ"ג הלכה ט:
טז ה מיי' שם פ"ו הלכה ה:
יז ו מיי' פ"ג מהלכות שביתת עשור הל"ח טוש"ע א"ח סי' תריב סעיף ט בהגה:
יח ז מיי' פ"ח מהלכות שגגות הלכה ו [ז]:

מוסף רש"י

אכל ספק חלב. חתיכה ספק חלב וספק שומן, **ונודע לו.** לאחר זמן שהיא ספק חלב והרי הוא באשם תלוי, וחזר ואכל ספק חלב ונודע לו שספק חלב אכל (שבועות יט.). **על שגגתו אשר שגג.** בפרשת אשם תלוי כתיב (שם). **ידיעות ספק מחלקות לחטאות.** והכי קאמר רבי כשיודע לו לאחר זמן שחלב היה, יביא חטאת על כל אחד ואחד, שידיעת ספק שהיתה לו בינתים מחלקתם דלא ליהוי כאילו כולן בהעלם אחד, כך כל זמן שלא נודע לו שכן ודאי חלב אלא ספק חלב מביא אשם תלוי על כל אחת ואחת, אלמא מדקתני שמביא חטאת על כל אחת סבירא ליה ידיעות מחלקות לחטאות (שם). **תרדא.** אין לב (ב"ק כה. עירו' מ: ב"מ כ:) שוטה בהאל (יבמות כה.). **אכל ושתה בהעלם אחת אינו חייב אלא חטאת אחת.** יחד שמא היא, לאכילה ושתיה חדא קרא נפקא (יומא פא.). **ואפילו.** לא השלים אכילתו, **מכאן ועד שלש שנים.** מנין שהוא חייב (מעילה יח:). **אחד טמא.** מת קבור בו ואינו מכיר לאיזה שלא יטמא (שבועות יט.). **והלך בראשון.** ואינו יודע אם טמא אם טהור, **ולא נכנס.** למקדש. **בשני ונכנס.** וחזר והלך בשני וידע שהלך בשניהם והרי הוא טמא ודאי, והכא למקדש בהעלם טומאה שנתעלם ממנו, טומאה, **חייב.** קרבן עולה ויורד, שיש כאן בתחילה ידיעה ודאית (שם). **הלך בראשון.** וידע שהוא ספק טמא. **ונכנס.** למקדש בהעלם טומאה. ששנה הילוכו בשביל זו, **והזה ושנה.** הזה בשלישי ושנה בשביעי. **וטבל והלך בשני.** וידע שהוא ספק טמא, **ונכנס.** למקדש בהעלם טומאה, **חייב.** או מחמת ביאה ראשונה או מחמת ביאה שניה, דממה נפשך או ביאה ראשונה או ביאה שניה בטומאה היתה (שם).

מסורת הש"ס

א) שבועות יט: ע"ש, ב) [לעיל ח: טו:], ג) [שבועות כ: לקמן כו.], ד) [נ"ל רבה בר חנן תרדא ופי' של תרדא שוטה מוליך ליך ערוך ערך תרד וע' רש"י ב"ק קה: ותו"ח כ:], ה) [נ"ל מגן], ו) [לקמן כה.], ז) [יומא פא.], ח) יומא פא., ט) [מעילה יח: ע"ש], י) [שבועות יט: כל הענין עד סופו], כ) [שבועות יט.] תוספתא דטהרות פ"ו ה"ב, ל) רש"ק מ"ו, מ) [לעיל ח: כתובות], נ) נ"ל אימת, ס) נ"ל ידיעת ספק, ע) [נ"ל כילד המתפסין עירובין דף סו.].

תורה אור השלם

1. והביא איל תמים מן הצאן בערכך לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו: ויקרא ה יח
2. נפש כי תמעל מעל וחטאה בשגגה מקדשי יי והביא את אשמו ליי איל תמים מן הצאן בערכך כסף שקלים בשקל הקדש לאשם: ויקרא ה טו

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל רבא תרדא הודע: (ב) רש"י ד"ה ואתני וכו' ומספקא. נ"ב ס"ל או מספיקא: (ג) ד"ה כשם וכו' שכולן ודאי חלב היו ראוי להיות מביא: (ד) ד"ה במקום אשם וכו' יום הכיפורים פטורים והוה ליה: (ה) ד"ה תרדא. נ"ב וכבבא מציעא דף כ' פרש"י לשון שעמום: (ו) ד"ה חייב על ביאת וכו' הלך בשתיהן וכניסתו נעלמה ממנו טומאה הס"ד והשאר נמחק ונ"ב כך פרש"י בשבועות דף י"ט:

רבינו גרשום

ידיעה אלא לבסוף חייב על כל אחת ואחת חטאת מפני שהן שמות מוחלקין: כן על לא הודע שלהם. שנודע לו שספק חלב ודם ונותר אכל מביא אשם תלוי על כל אחד: חתיכה אחת שנינו. ברישא דמתניתין: וחייא בר רב אמר חתיכה אחת מבי חתיכות. אי של חלב ואי של שומן שנינו דלא ידע אי זו אכל: במאי פליגי. מכדי בין למר בין למר חייב באשם תלוי במאי פליגי: רב אסי סבר יש אם למסורת מצות כתיב. ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה היינו חתיכה אחת ספק חלב ספק שומן שמצוה שלא לאוכלה: יש אם למקרא מצות קרינן. היינו ב' חתיכות של ספק שמצוה שלא לאוכלן: לא תיזלו בתר איפכא. להפך אחר קושיות יכול לשנויי לבו כו': עד שישנו בבי מצות. בב' חתיכות דקסבר יש אם למקרא ומצות קרינן: כו'. דלא הכריעו בו חכמים אם מין חיה אם מין בהמה חייבין על חלבו אשם תלוי והא כוי חתיכה אחת היא: אמר ליה ר' אליעזר. אית ליה אם למסורת מצות כתיב: ספק בן תשעה לראשון. כגון הבא על יבמתו בתוך ג' חדשים שמת אחיו ואשתו ילדה לסוף ז' חדשים והרי הוא ספק אם בן תשעה הוא ושל ראשון או בן שבעה ושל אחרון יוציא דשמא הוולד בן של ראשון הוא ולא היתה זקוקה לו וקא עבר עלה משום אשת אח והולד כשר ממה נפשך אם בן ראשון הוא הרי הוא כשר ואם בן אחרון הוא הרי הוא כשר: וחייבין. שניהם אשם תלוי שזה חזו לא ידעו שהיא מעוברת והא אשה זו דחתיכה אחת היא וקתני דחייב באשם תלוי: הא נמי ר' אליעזר היא דסבירא ליה דיש אם למסורת: נמצא על שלו טמאין וחייבין קרבן. דאמרינן בנות ישראל משמשות בב' עדים אחד בעילה בודקות עצמן אם טהורות הן אחד לו ואחד לה. בעד אחד מקנחת בעלה לראות אם יש בעד כלום דם ובעד אחד מקנחת את עצמה. אם נמצא על עד שלו דם טמאין דבידוע דבשעת בעילה היתה נדה. וטמאין כל הטהרות שנגעו אחר מיכן וחייבין בקרבן חטאת על הנדה דשוגגין היו וכן אם נמצא דם על עד שלה: אותיום. פירש לאלתר אחר בעילה טמאין נמי וחייבין בקרבן דבידוע דבשעת בעילה היתה נדה: נמצא על עד שלה לאחר זמן. שבא עליה כגון שלא בדקה עצמה לאלתר לאחר בעילה אלא לאחר זמן ומצאה דם טמאין מספק דספק אם בשעת בעילה היתה נדה וספק שמא לאחר מיכן ראתה הילכך טמאין מספק וכל הטהרות שנגעו למפרע משעת ביאה תולין לא אוכלין ולא שורפין: ופטורין מן הקרבן מחטאת: ותני עלה וחייבין באשם תלוי. והא אשה זו דחתיכה אחת היא וקתני דחייבין באשם תלוי: חתיכה אחת ספק של חלב וספק של שומן ואכלה פטור. לגמרי מ"ט דרב קסבר ב' חתיכות אחת של חלב ואחת של שומן משום הכי חייב באשם תלוי דב' חתיכות איפשר לברר איסורן אם נגע ואכל בעיקר האיסור ובודקין האחרת שנשיירה מי שהוא בקי יכול לראות אם זו היא של שומן ודאי אותה שאכל חלב היא הילכך קודם שלא בדקה חייבין אשם תלוי ואחר שבדקה ונודע לו דודאי חלב הוא חייב חטאת אבל חתיכה אחת ספק חלב ספק שומן ואכלה מאחר שאכלה אי איפשר לברר איסור אם חלב היתה אם שומן הילכך אין מביאין אשם תלוי דאין מביאין אשם תלוי אלא על דבר שאיפשר להתברר לאחר זמן איכא דאמרי ב' חתיכות איפשר לברר איסורא להכי חייב דהיה לו לברר איזו אכל אבל חתיכה מה יכול לברר בה הילכך פטור: מאי איכא בין טעמיה דרבה לטעמיה דר' זירא. תרוייהו בעו חתיכה אחת מב' חתיכות. איכא בינייהו כזית ומחצה. כגון ב' חתיכות באחת יש בה כזית ובאחת יש בה חצי זית ואין ידוע אי זו של חלב ואכל אותה של זית: לרבה איכא מצות. דאכל מקום הא איכא בינייהו ב' חתיכות: לר' זירא אי איפשר לברר [illegible]

שיטה מקובצת

א] ליהוי ליה כפרה: ב] אלעזר בר שמעון אות ר' נמחק: ג] ידיעות ספק מחלקות לחטאות ה"ס לפירוך מאי כשם כדפריך לקמן לרשב"ל: ד] ידיעות ספק אין: ה] כללו של דבר כל שחלוקין לחטאות חלוקין לאשמות אבל כזית חלב לפני יוה"כ [וכזית חלב אחר יוה"כ] דהשתא איכא שתי אשמות יוה"כ הוי במקום אשם וכפר על כזית ראשון אי הוי ספק חלב ואחר יוה"כ יביא אשם תלוי על הזית השני הה"נ דמייתי שתי חטאות על שניהם כשיודע לו שאכל חלב והא בהעלם אחד אכלינהו ואפילו ידיעה ספק אין ולדבריו אין הכלל כל שחלוקין לחטאות חלוקין לאשמות קיים שהרי יש כאן שני אשמות ואין כאן אלא חטאת אחת כך פי' התוס' אבל מדקאמר ולדידך דאמרת ידיעות ספק מחלקת לחטאות משמע שאין פריך כך אלא ה"ק לדידך דאמרת [דידיעות] ספק מחלקות לחטאות כמו שמחלקות באשמות ואע"פ שאינו ראוי שידיעת ספק תחלק בחטאות (תחלק) כיון שאינו מביא (אלו) [אלא] בידיעה ודאית אלא שאתה [רוצה] לומר אותו מכלל זה כל שחלוקין לחטאות חלוקין לאשמות א"כ כל דבר שמחלק באשמות מחלק בחטאות ויוה"כ כיון שמחלקת באשמות יש לחלק נמי בחטאות וזה אי אפשר כיון דליכא ידיעה כלל וא"כ אין הכלל אמת לענין יוה"כ הילכך ספק ידיעה נמי לא תלמוד ממנו וכן יש לפרש כל שחלוקין בחטאות דהיינו ידיעה ודאית חלוקין באשמות בידיעת ספק וכן אתה צריך לפרש גבי כזית חלב [שחרית] וכזית [חלב במנחה] וגבי אכל [ושתה] בהעלם אחת [אכל היום ואכל למחר] (וגבי) [אמאי] הא [כיפר עליה יוה"כ] ואי [ס"ד ידיעות ספק] מחלקות בחטאות כמו שמחלקת [באשם תלוי] וא"כ יוה"כ כחטאת [מה] חטאת [אם הפסיק] א) בשתי חצאי [היום] לעשות ונודע לו לא יצטרפו [אף] אשם מעילות: הרא"ש ז"ל כל שחלוקין כו' ואי אין ידיעות ספק מחלקות לחטאות כיון דס"ל לרבי דמחייב אשם תלוי על כל אחת ואחת בידיעת ספק א"כ לא הוי הכלל ברור בשלמא לר' יוסי ברבי יהודה דסבר דאפילו לאשם תלוי אין ידיעות ספק מחלקות ניחא כללו של דבר כדתנן במתניתין כשם שאם אכל כזית חלב ונותר ופיגול כו' דהיינו ספק חלב וספק נותר ומיירי דלא היתה ידיעה כלל: ו] מכפר אע"ג דלא תיבת על נמחק: ז] רבא תרדא הודע: ח] אמר ליה תרדא תיבות רבה בב"ח ל"ש: ט] מתיב. גליון הרי כמו אוקמתא דלעיל אלא דלעיל פריך מסברא ומצי לדחויי דאה"נ כדמדרש לעיל אבל הכא פריך ממשנה דתני בהדיא אין חייב אלא אחת. מהרי"ו ז"ל: י] ליה יום הכפורים דיוה"כ: יא] מביא חטאת על: יב] ודאי חלב הוי מביא תיבות ודאי ליהוי נמחק: יג] הכפורים פטורים והוה. ותיבת אי נמחק: יד] ליה: קודם יוה"כ שספק חלב אכל אבל ידיעת ספק איכא דלעולם אינה מחלקת: טו] [כלומר איכא] היכא אי נמחק: טז] אי והיינו צריך את המעילה לזמן מרובה דתנן לעיל (דף טו ע"ב) דחייב: יז] למקדש ובכניסתו [נעלמו] ממנו מקדש וידע טומאה [והוי ליה] ידיעה [בתחילה] וכסוף והעלם בנתים: יח] יהודה. גליון ואם אכל בהעלם א' ספק שלשתן חייב שלשה אשמות. מהרי"ו ז"ל: יט] קמיירי דהא סבר דאף באשמות אין ידיעות מחלקות ני' מהרי"ו ז"ל: כ] הא. גליון וזה לשון הרא"ש ז"ל אילו אכל כזית חלב הוי מצי למימר אכילה סתם ולאו [illegible]

א] נראה דצ"ל [illegible]

ח] ע"כ שייך לדף ח ע"ב